

جمهوری اسلامی ایران
شورای عالی انقلاب فرهنگی

شماره .....
تاریخ .....
پرست .....
.....

عناوین دروس عمومی معارف اسلامی

مصوب جلسه ۵۴۲ مورخ ۸۳/۴/۲۳ شورای عالی انقلاب فرهنگی

شورای عالی انقلاب فرهنگی در جلسه ۵۴۲ مورخ ۸۳/۴/۲۳ به پیشنهاد وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (نامه شماره ۲/۲۲۹۶ مورخ ۸۳/۳/۲۳) عناوین سرفصل دروس معارف اسلامی را به این شرح تصویب کرد:

۱- دروس عمومی معارف اسلامی در پنج گروه و با این عناوین درسی می‌باشند:

گرایش	کد درس	عنوان درس	واحد	ساعت
۱- مبانی نظری اسلام	۰۱۱	اندیشه اسلامی ۱ (مبدأ و معاد)	۲	۳۲
	۰۱۲	اندیشه اسلامی ۲ (نبوت و امامت)	۲	۳۲
	۰۱۳	انسان در اسلام	۲	۳۲
	۰۱۴	حقوق اجتماعی و سیاسی در اسلام	۲	۳۲
۲- اخلاق اسلامی	۰۲۱	فلسفه اخلاق (با تکیه بر مباحث تربیتی)	۲	۳۲
	۰۲۲	اخلاق اسلامی (مبانی و مفاهیم)	۲	۳۲
	۰۲۳	آیین زندگی (اخلاق کاربردی)	۲	۳۲
	۰۲۴	عرفان عملی اسلام	۲	۳۲
۳- انقلاب اسلامی	۰۳۱	انقلاب اسلامی ایران	۲	۳۲
	۰۳۲	آشنایی با قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۲	۳۲
	۰۳۳	اندیشه سیاسی امام خمینی (ره)	۲	۳۲
۴- تاریخ و تمدن اسلامی	۰۴۱	تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی	۲	۳۲
	۰۴۲	تاریخ تحلیلی صدر اسلام	۲	۳۲
	۰۴۳	تاریخ امامت	۲	۳۲
۵- منابع اسلامی	۰۵۱	تفسیر موضوعی قرآن	۲	۳۲
	۰۵۲	تفسیر موضوعی نهج البلاغه	۲	۳۲

جمهوری اسلامی ایران

شورای عالی انقلاب فرهنگی

شماره .....
تاریخ .....
پوسته .....

۲- گذراندن حداقل ۴ واحد از دروس مزبور برای دانشجویان دوره‌های کاردانی و حداقل ۱۲ واحد برای دانشجویان دوره‌های کارشناسی، کارشناسی ارشد پیوسته و دکترای حرفه‌ای الزامی است.

۳- دانشجویان دوره‌های کاردانی موظفند یکی از دروس خود را از گروه «مبانی نظری اسلام» و درس دوم را از گروه «اخلاق اسلامی» انتخاب کنند.

۴- دانشجویان دوره‌های کارشناسی، کارشناسی ارشد پیوسته و دکترای حرفه‌ای موظفند دو درس خود را از گروه «مبانی نظری اسلام» و یک درس را از هر یک از چهار گروه دیگر انتخاب کنند.

۵- دانشجویان دوره‌های کارشناسی ناپیوسته با توجه به گذراندن چهار واحد درسی در دوره کاردانی صرفاً موظفند چهار درس از چهار گروه «مبانی نظری اسلام»، «انقلاب اسلامی»، «تاریخ تمدن اسلامی» و «آشنایی با منابع اسلامی» را انتخاب کنند.

۶- دانشجویان اقلیت‌های دینی می‌توانند دروس مورد نظر خود را بدون هیچ محدودیتی از بین کلیه دروس مندرج در جدول دروس عمومی معارف اسلامی انتخاب کرده و بگذرانند.

۷- سرفصل دروس مزبور پس از تصویب در شورای اسلامی شدن مراکز آموزشی به دانشگاهها و مراکز آموزش عالی ابلاغ می‌شود. ۱-۲-۵۴۲-۲/۷

سید محمد خاتمی
۱۳۸۳

رئیس جمهور و رئیس شورای عالی انقلاب فرهنگی

کتابخانه

جمهوری اسلامی ایران

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

عناوین درسی و سرفصل دروس معارف اسلامی

**کمیته برنامه‌ریزی دروس معارف اسلامی
معاونت آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری**

بهمن ۱۳۸۳

ریز مواد، سرفصل دروس و منابع درسی

معارف اسلامی

**مصوب کمیته برنامه‌ریزی دروس معارف اسلامی
(مورد تأیید کمیته اسلامی شدن دانشگاهها)**

تاریخ تحلیلی صدر اسلام

کد درس: ۰۴۲
از مجموعه ۴: دروس تاریخ و تمدن اسلامی

تعداد واحد: ۲
نوع واحد: نظری
پیشنیاز: ندارد

هدف: آشنایی با چگونگی ظهور و گسترش اسلام و شیوه گذر از جامعه جاهلی به جامعه اسلامی.

سرفصل‌ها: (برای ۳۲ ساعت نظری در یک نیمسال تحصیلی)

۱- مباحث پایه

۱-۱- تعاریف، تقسیمات، فواید تاریخ

۱-۲- آشنایی با مورخان و منابع و مآخذ مهم تاریخ اسلام

۱-۳- رویکرد شرق‌شناسی به تاریخ اسلام و نقد آن

۲- جهان در آستانه بعثت

۲-۱- اوضاع، اجتماعی، فرهنگی، جزیره‌العرب در آستانه ظهور اسلام (ارزشهای حاکم، خانواده، دین و ...)

۲-۲- وضعیت سیاسی، اجتماعی و فرهنگی ایران و روم

۳- تاریخ زندگی و سیره پیامبر پیش از هجرت

۳-۱- تاریخ زندگی و اخلاق و منش شخصی پیامبر

۳-۲- روش پیامبر اسلام در دعوت و رسالت

۳-۳- زمینه‌ها و موانع گسترش اسلام در مکه

۴- تاریخ زندگی و سیره پیامبر پس از هجرت

۴-۱- اهمیت، عوامل و چگونگی هجرت

۴-۲- سیره فرهنگی، اجتماعی و سیاسی پیامبر (ع) در مدینه

۴-۳- جریانهای معارض با پیامبر در مدینه (منافقان، کفار)

۴-۴- پیمان‌ها و روابط داخلی و خارجی پیامبر

۵- تاریخ خلافت

۵-۱- ماجرای سقیفه

۵-۲- مهمترین اقدامات سیاسی و نظامی دوران خلفا

۶- تاریخ زندگی علی (ع)

۶-۱- شخصیت امام علی (ع) (تولد، اسلام، تربیت و پرورش و ...)

۶-۲- امام علی (ع) در دوران خلفا

۶-۳- حکومت علوی و معارضان

۶-۴- سیره علوی

۷- تاریخ زندگی امام حسن (ع) و امام حسین (ع)

۷-۱- امام حسن و امام حسین (ع) در دوره پیامبر، خلفا و امام علی (ع)

۷-۲- صلح امام حسن (ع) و قیام امام حسین (ع) - زمینه‌ها و پیامدها

منابع :

۱- تاریخ اسلام، جمعی از نویسندگان، زیر نظر دکتر آئینه‌وند.

۲- تاریخ تحلیلی اسلام، نصیری.

۳- تاریخ صدر اسلام، (عصر نبوی) زرگری نژاد.

۴- فروغ ابدیت، سبحانی.

۵- تاریخ اسلام در آثار شهید مطهری، ج ۱، روحانی.

۶- تاریخ تحلیلی اسلام، شهیدی.

۷- تاریخ اسلام، پیشوایی.

منابع تکمیلی:

۱- بامداد اسلام، زرین کوب.

۲- تاریخ تحلیلی - سیاسی اسلام، خداپاری و مرادی.

۳- جهان در عصر بعثت، شهید باهنر و هاشمی رفسنجانی.

۴- محیط پیدایش اسلام، شهید بهشتی.

۵- تاریخ اسلام از بعثت نبوی تا حکومت علوی، محمدابراهیمی و رکیانی.

۶- تاریخ تحلیلی و سیاسی اسلام، علی اکبر حسینی.

۷- تاریخ پیامبر اسلام، محمدابراهیم آیتی، ترجمه ابوالقاسم کرجی.

۸- تاریخ سیاسی اسلام، دکتر آئینه‌وند، ج ۱ و ۲.

۹- تاریخ تحلیلی اسلام، علی دارابی.

۱۰- تاریخ سیاسی اسلام در عصر امویان، حسینعلی ممتحن، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.

۱۱- دین و دولت در اسلام، پژوهش نظری از آغاز تا پایان خلافت راشدین، غلامرضا ظریفیان شفیعی،

موسسه علمی و فرهنگی میراث ملل.

۱۲- درآمدی بر تاریخ فکری و تاریخ‌نگاری مسلمانان، ابوالفضل شکوری، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی دفتر تبلیغات اسلامی.

۱۳- تاریخ اسلام، (پژوهش دانشگاه کمبریج) زیر نظر پی.ام. هولت، ترجمه احمد آرام، انتشارات امیرکبیر.

۱۴- از پیدایش اسلام تا ایران اسلامی، رسول جعفریان، کانون اندیشه جوان.

۱۵- تاریخ اسلام از ظهور اسلام تا دیالمه، عزیزالله بیات، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.

۱۶- شرح نهج‌البلاغه، ابن‌ابی‌الحدید.

۱۷- جامعه و تاریخ، مرتضی مطهری.

۱۸- تاریخ اسلام عصر دگراندیشی و گفتگو، عبدالمجید معادیکخواه.

۱۹- تاریخ تحلیلی و سیاسی اسلام، علی‌اکبر حسینی.

۲۰- جغرافیای تاریخی کشورهای اسلامی، حسین قراچانلو.

۲۱- فرهنگ کامل خاورشناسان، عبدالرحمن بدوی، ترجمه شکرالله خاکرند.

۲۲- خاتم پیامبران، محمد ابوزهره، ترجمه حسین صابری.

۲۳- نقد آثار خاورشناسان، مصطفی حسینی طباطبایی.

۲۴- فصلنامه تاریخ اسلام، موسسه آموزش عالی باقرالعلوم.

۲۵- فصلنامه تاریخ در آینه پژوهش، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی.

۲۶- کتاب ماه تاریخ و جغرافیا، خانه کتاب ایران.

